

Leíró magyar hangtan

---

9. téma

A magánhangzók és a mássalhangzók elkülönítése

---

magánhangzó (*vokális*, rövid.: V)
mássalhangzó (*konzonáns*, rövid.: C)

---

cseh: *Strč prst skrz krk!*
 'Dugd egy ujjad a torkodba!'

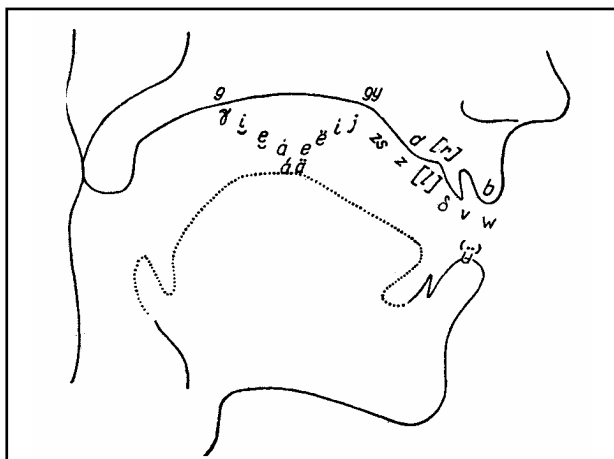

Magánhangzók	Mássalhangzók (kivéve a <i>h</i>)
A) 1. zöngés	A) 1. zöngés és zöngétlen
2. alaphangjuk: zöngé	2. alaphangjuk: zörej
3. mind szájhang	3. ált. szájhangok, de vannak orrhangok is
4. nyíláshangok	4. akadályhangok
5. a garat és a szájüreg <i>két</i> szervpárjának <i>együttes</i> működése jellemző	5. a garat és a szájüreg két szervpárja közül csak az <i>egyiknek</i> a működése jellemző
B) szótagmag	B) kíséző természetű

---

	magánhangzós (nyílás)	mássalhangzós (akadály)
magánhangzó	+	
mássalhangzó		+

---

	magánhangzós (nyílás)	mássalhangzós (akadály)
1. magánhangzó	+	-
2. ???	+	+
3. ???	-	-
4. mássalhangzó	-	+

---

	magánhangzós (nyílás)	mássalhangzós (akadály)
1. magánhangzók	+	-
2. nazálisok, likvidák	+	+
3. tágréshangok	-	-
4. egyéb mássalhangzók	-	+

Hangzóssági sorozat

Gombocz Zoltán nyomán

1. *a, á*
2. *e, ě, é, o, ó, ő, ō*
3. *i, í, u, ú, ü, ű*
4. *r, l*
5. *m, n, ny, η*
6. *v, j, z, zs*
7. *b, d, g*
8. *f, é, sz, s*
9. *p, t, k*

Szépe György

	zengő	mgh	msh
magánhangzók	+	+	-
félmagánhangzók (<i>é, j, χ, γ, h, φ, β</i>)	-	-	-
likvidák (<i>l, r</i>)	+	+	+
nazális mássalhangzók (<i>m, n, ny</i>)	+	-	+
nem nazális mássalhangzók	-	-	+

Fél(magán)hangzó/szemivokális

1. [- mgh] [- msh] (*é, j, χ, γ, h, φ, β*) — mássalhangzó (tágréshang)
2. [+ mgh] [+ msh] *j/ĵ, β ~ γ / u ~ Ÿ* mássalhangzó/magánhangzó (szemivokális, félhangzó)

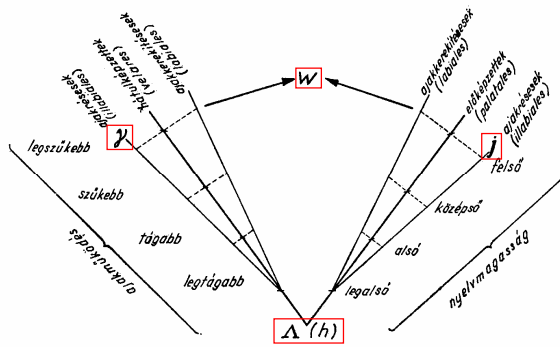

A magánhangzóképzés határhelyzetei

Fél(magán)hangzó/szemivokális

1. [- mgh] [- msh] (é, j, χ, γ, h, φ, β) — mássalhangzó (tágréshang)
2. [+ mgh] [+ msh] j/ç, β ~ γ / u ~ Ÿ mássalhangzó/magánhangzó (szemivokális, félhangzó)
3. [+ mgh] [- msh] ç, u, Ÿ (éç, óu, őŸ) magánhangzó (szemivokális, félhangzó, simulóhang)

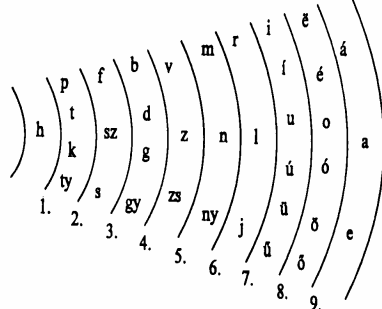

Hangzóssági sorozat

Gombocz Zoltán:

1. a, á
2. e, é, o, ó, ő, ű
3. i, í, u, ú, ü, ű
4. r, l
5. m, n, ny, η
6. v, j, z, zs
7. b, d, g
8. f, é, sz, s
9. p, t, k

Kassai Ilona:

Szépe György		Siptár Péter	
likvidák	zengőhangok (szonoránsok)	<i>r l j</i>	
nazális mássalhangzók		<i>m n ny</i>	
nem nazális mássalhangzók	zörejhangek (obstruensek)		
<p>$\chi : \gamma$ $\chi > h$ $\beta > v$</p>			

Szépe György			
	zengő	mgh	msh
magánhangzók	+	+	-
félmagánhangzók (<i>é, j, χ, γ, h, φ, β</i>)	-	-	-
likvidák (<i>l, r</i>)	+	+	+
nazális mássalhangzók (<i>m, n, ny</i>)	+	-	+
nem nazális mássalhangzók	-	-	+

Szépe György módosítva			
	zengő	mgh	msh
magánhangzók	+	+	-
félmagánhangzók (<i>j, γ, β</i>) [rëshangok]	+	-	-
likvidák (<i>l_s r</i>)	+	+	+
nazális mássalhangzók (<i>m, n, ny</i>) [zărhangok]	+	-	+
nem nazális mássalhangzók (<i>p, b, s, z, s, é, χ, h, φ</i>)	-	-	+

Szépe György módosítva 2.

	zengő	mgh	msh
magánhangzók	+	+	-
főlmagánhangzók (<i>j, γ, β</i>) [= zengő közép-réshangok] + <i>l</i> [= zengő oldal-réshang] = approximánsok	+	-	-
nazális mássalhangzók (<i>m, n, ny</i>) [= nem felpattanó zárhangok] + <i>r</i> [= többször felpattanó zárhang] = zengő zárhangok	+	+	+
nem nazális mássalhangzók (<i>p, b, s, zs, é, ç, h, φ</i>)	-	-	+

Magánhangzók

(Szemivokálisok)

Mássalhangzók

szonoránsok

obstruensek

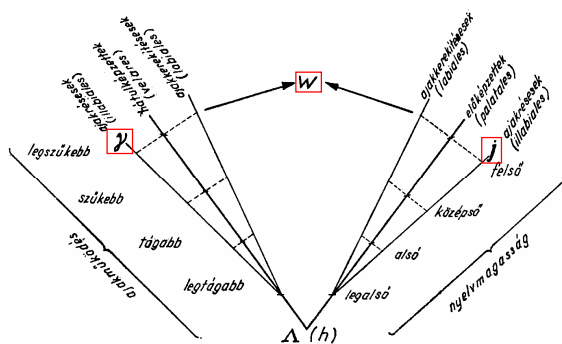

Vokalizáció

Vokalizáció

obstruenssé válik: ν és χ ($> h$) [vö. hiátustöltő]

β és γ $\left\langle$

vokalizálódik: u vagy $\ddot{u}$

$ki\beta i >> k\ddot{e}\beta > k\ddot{e}\ddot{Y} > k\ddot{o}\ddot{Y} > k\ddot{o}$

$lavica > la\beta ca > lauca > louca > l\ddot{o}ca$

$m\ddot{e}ne\gamma > m\ddot{e}ne\ddot{Y} > m\ddot{e}n\ddot{o}\ddot{Y} > m\ddot{e}n\ddot{o}$ (*menő*)

j (megmarad szonoráns mássalhangzónak,
nincs példa a vokalizálódására)

Approximáns	Spiráns
j	ô
w	B

Félmagánhangzók (Szépe): $\acute{e}$, j , χ , γ ,

h , φ , β

Szemivokális: j , γ , β (ζ , u , $\ddot{Y}$)

Approximáns: j [j], γ [ɥ], β [w],
 l [l], ly [ɮ]

Spiráns: $\acute{e}$: j [ç : j], χ : γ [x : ɣ],
 h [h : ħ], φ : β [ϕ : β], l [ɫ : ɮ]

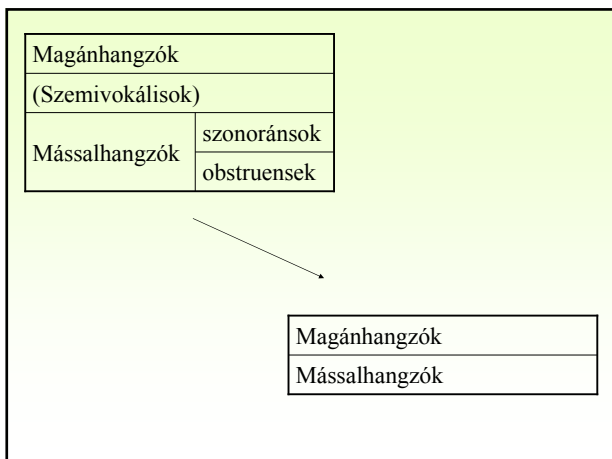

?baʃ + -val > *baʃval (mgh)
 ?baj + -val > bajjal (msh)

?léʃ 'lé' + -vel > léʃvel (mgh)
 ?léj 'lé' + -vel > *léjjel (msh)

vö. spray: szpréʃ + -vel > szpréʃvel
                   szpréj + -vel > szpréjjel

va-jas, ba-jos
